

Oponentský posudek na disertační práci

Disertant: JUDr. Ing. Miloslav Kaše, CSc.
Školitel: prof. JUDr. Věra Štangová, CSc.
Oponent: doc. JUDr. Iva Fischerová, CSc. /Chvátalová/

Název práce: Vybrané aspekty důchodové reformy v České republice

Disertační práce se dotýká tématu, které je vysoce aktuální jak z pohledu České republiky, tak i členských států Evropské unie. Je náročné na teoretické znalosti i jejich aplikaci. K cílům patří, mimo jiné, posouzení vývojových trendů, shrnutí výhod a nevýhod důchodové reformy a, aniž by to disertant výslovně uváděl, formulace dílčích návrhů de lege ferenda, které lze považovat za jeden z přínosů.

Práce obsahuje úvod, sedm kapitol, závěr, shrnutí, seznam zdrojů a abstrakt. Kapitola první pojednává o důležitých pojmech a souvislostech. Například je zmíněn Bismarckův, Beveridgeův a švédský model sociálního zabezpečení, stručně je vysvětlena jejich podstata, poukázáno na přednosti a nedostatky. Text se dále zaměřuje na financování důchodových systémů, důchodové plány a shrnuje doporučení týkající se důchodových systémů. Informace jsou ilustrovány na příkladech vybraných evropských a dalších států (Austrálie, Kanada aj.). Takový přístup je vhodný.

Kapitola druhá představuje historický exkurz. Pro případnou publikaci, kterou rozhodně doporučuji, dávám ke zvážení, zda jednotlivé etapy vývoje formulovat pouze z časového hlediska a současně s tím změnit dlouhé názvy subkapitol (např. 2.2.2 Vlády ČSSD – Miloš Zeman, Vladimír Špidla, Stanislav Gross, Jiří Paroubek (1998 až 2006), Bezděková komise I.). A zda aktuální úvahy nad důchodovou reformou, včetně návrhu z roku 2020, zapracovat do jiné kapitoly, nebo vytvořit novou.

Kapitola třetí přináší řadu významných demografických údajů doplněných o obrázky a grafy. Práce je psaná na téma právo, proto rozbor stárnutí populace považuji za příliš detailní. Je však třeba zvážit, že demografický faktor znamená pro formulaci jakékoli důchodové reformy zásadní aspekt. Údaje jsou zajímavě zpracované. Subkapitola 3.7 nazvaná „Úloha EU v důchodových systémech členských států“ by mohla tvořit samostatnou kapitulu a být rozšířena o výklad koordinace sociálního zabezpečení v oblasti zabezpečení ve stáří ve vazbě na volný pohyb osob po Evropské unii, o podrobnější popis harmonizace ve sledované oblasti a použití pojmu otevřená metoda koordinace.

Kapitola čtvrtá se zabývá podmínkami pro vznik nároku na starobní důchod *de lege lata* a též úvahami nad změnami věku pro odchod do důchodu a doby důchodového pojištění. Vše je vhodně zasazeno do širšího rámce zahraničních právních úprav, zkušeností a trendů a rovněž doprovázeno sociologickým rozbohem a výpočty. Kapitola pátá se zamýšlí nad souběhem zaměstnání či podnikání a pobírání starobního důchodu, případnou potřebou změny daňového systému i dopadem digitalizace na možnost zaměstnání starších osob. Je doplněna řadou výpočtů a přináší dílčí návrhy *de lege ferenda*. Kapitola šestá reaguje na aktuální úvahy Ministerstva práce a sociálních věcí a dalších aktérů směřované k výši důchodů žen a mužů, zohlednění péče rodin o děti při formulaci důchodové reformy a sociálnímu bydlení osob pobírajících důchod. Návrhy disertant komentuje, poukazuje na neproveditelnost některých z nich a zaujímá stanovisko k řešení bytové situace seniorů. Posledně zmíněný aspekt je velice významný a zasloužil by si hlubší pozornost v samostatném vědeckém pojednání.

Kapitola sedmá na základě předchozí analýzy a komparace shrnuje nejdůležitější myšlenky na podobu vybraných částí důchodové reformy. Návrhy *de lege ferenda* se týkají i nemocenského pojištění, konkrétně sjednocení délky podpůrní doby u nemocenského, a také problematiky výše pojistného u osob samostatně výdělečně činných. Dané závěry jsou příspěvkem do odborné diskuse, ovšem vyžadují důkladnější zdůvodnění, což by vedlo k podstatnému rozšíření tématu.

Drobné nepřesnosti se nachází například v odborné terminologii (jedná se zejména o častěji používaná spojení „sociální a důchodové pojištění“ nebo „sociální zabezpečení a starobní důchody“ apod., která autor zvolil jistě pro zdůraznění důchodové problematiky, nicméně ne vždy je toto rozdělení adekvátní) a určité nedostatky jsou z pohledu gramatického. Práce se opírá o četné zdroje, a to především monografie, učebnice, články v odborných časopisech, nálezy Ústavního soudu České republiky a právní předpisy (v případě platného práva by bylo

vhodné uvádět v seznamu zdrojů „ve znění pozdějších předpisů“). Na literaturu a prameny je řádně odkazováno formou průběžných odkazů pod čarou. Kompletní seznam zdrojů je připojen na konci.

Nesporným pozitivním rysem předkládané disertační práce je popis důchodové reformy v širším kontextu historickém a zahraničním, doplněný o kritickou analýzu. K dalším přínosům patří nastínění návrhů na změnu právní úpravy důchodového systému v České republice.

Disertační práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertační práce.

doc. JUDr. Iva Fischerová, CSc.

Praha, 27. 12. 2020